

Veneti naši davni predniki Znanstvena metoda, po kateri bi utegnil biti Jezus Kristus Slovenec

Monografski zvezek Glasu Korotana (Številka 10, Wien 1985) nosi navedeni naslov ("Veneti – naši davni predniki?"). Njegova vsebina je delo Jožka Šavlija, predgovor je napisal pater Ivan Tomažič, ki je tudi izdajatelj in založnik glasila.

Stržen vsebine je ta: Praslovani so se izoblikovali že v 2. tisočletju pr. n. št. Kulturo žarnih grobišč (KŽG), ki je konec 2. in na začetku 1. tisočletja pr. n. št. prevladovala v Srednji Evropi, je mogoče enačiti z Veneti, ki so bili neposredni predniki Zahodnih Slovanov. Pozneje so se od njih odcepili Vzhodni Slovani, v 5.–6. st. n. št. še Južni Slovani. Slovenci niso Južni, marveč Zahodni Slovani. Ker je tudi sedanje slovensko ozemlje nekdanj obsegala KŽG – kultura Zahodnih Slovanov, so torej Slovenci, ki niso podlegli niti ilirizaciji, keltizaciji in romanizaciji, na svojem ozemlju avtohtoni.

Da mi ne bi kdo očital, da že a priori zavračam Šavlijevo delo, bom razpravljao o nekaterih zaključkih, ki jih postavlja. Pri tem se bom hvaležno držal navodil, ki jih za kritike predpisuje uvodničar obravnavanega dela, pater Ivan Tomažič. Ta pravi: "Želel pa bi že sedaj opozoriti pred morebitno enostransko kritiko, ki se le prerada dogaja. To je kritika določenih nadrobnosti, ki se celote sploh ne dotakne, vzbuja pa v javnosti vtis, da je potem celotna obravava zmotna, nestrokovna itd." Zato ne bom obravnaval podrobnosti, saj bi to bilo, po pravici povedano, sila zamudno in obsežno delo, ki bi zahtevalo široko skupino strokovnjakov za jezikoslovje, zgodovino in arheologijo, pa tudi z objavo kritike bi bile potem težave, saj bi je zneslo za tri Šavlijeve knjige.

Sedaj pa kratko, jedrnato, splošno. Vprašanje etnogeneze Slovanov je sila spolzko področje, zato naj o venetskem deležu pri njej dodam le ugotovitev Franceta Bezlaja, katerega celo Šavli še nenako upošteva, in ki jo je povedal na predavanju na SAZU (21.2.1972: "Etnogeneza Slovencev v luči jezika"): "Praslovanščina je venetizirana baltščina." To je navedel v pomenu "nil novi sub sole" – nič novega pod soncem – v diskusiji z Matejem Borom, ki je zagovarjal podobna stališča kot Šavli.

Stvar bi bila resnično zanimiva, če bi se Šavliju dejansko posrečilo dokazati, da smo Slovenci avtohtoni. Pri tem je pravilno presodil, da je najbolj kritično področje položaj pred "domnevnim" prihodom Slovanov, ob njem in po njem na današnje slovensko ozemlje. Svoje navajanje

bom oprl na tisti točki, ki ju tudi Šavli ne zanika in ki lahko rabita dokazovanju diskontinuitete: da je življenje v antičnih naseljih na poznejšem slovenskem ozemlju prenehalo, da so bili predniki Slovencev vsaj do 8. st. pogani. Prvemu se ne more ogniti zaradi arheoloških tvarnih dokazov, drugemu ne zaradi spisa o pokristjanjevanju Karantancev (Kos M., *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*, Razprave Znanstvenega društva v Ljubljani 11, Hist. ods. 3, 1936), ki ga, mimogrede povedano, sicer omenja, a nikjer ne navaja njegove glavne vsebine – poteka pokristjanjevanja naših prednikov. Dejstva, ki se ne vklaplajo najbolje v njegovo podobo zgodovine, torej raje zamolči, kar bomo pozneje še videli.

Kako razlaga Šavli obe točki v svoji zgodbi? Krščanstvo v pozni antiki v Vzhodnih Alpah naj bi "ostalo omejeno le na mesta" (str.90), domači kmečki sloj je bil tako še nepokristjanjen (str.97), saj "v Rimskem cesarstvu, potem ko je vladar postal kristjan, pogani niso imeli za nasprotnike" (str.104). Ko sta v Vzhodnih Alpah propadli rimska in bizantinska oblast, so "domačini Veneti ali Slovenci, ne pokelteni ne poromanjeni, mogli brez skrbi pred posledicami požgati in porušiti mesta, ki so bila središče tuje uprave in izkoriščanja" (str.97). Zlasti zadnja razlaga je enkratna!

Kaj nam o vsem tem pove arheologija, na katero se Šavli sicer tako rad sklicuje, v obravnavanem obdobju pa jo v glavnem pušča ob strani? O "toleranci" zmagovitega krščanstva najbolje pričajo opustošena, porušena in požgana antična svetišča, iz zgodovine pa vemo, da so se tudi kristjani zabavali ob umiranju pogani v cirkusu. Glede požiga mest in prodora krščanstva na podeželje pa je potrebno povedati vsaj nekaj stavkov o tedanjih razmerah na našem ozemlju. Zaradi državljanskih vojn, nato pa še vpadov Hunov in raznih germanskih ljudstev, je življenje v glavnih mestih vse bolj zamiralo. Res je, njihovega pepela ni nujno pripisovati prodirajočim Slovanom, vsaj nekatera so bila požgana že davno prej. Zato pa se je življenje odvijalo drugod, v različnih utrjenih postojankah na podeželju, večinoma na obrambnih vrhovih. Takih krajev je bilo že doslej v Vzhodnih Alpah odkritih na desetine in desetine in so po svojem značaju sila raznovrstni: od zgolj začasnih pribežališč do pravih mestec in vasi, cerkvenih centrov, vojaških posto-

jank in še razne medsebojne kombinacije. Tudi od teh najdišč jih je bilo že precej raziskanih in večina kaže prenehanje obljudenosti konec 6. ali v začetku 7. st., bodisi da so bila opuščena bodisi da so bila požgana. Pri izkopavanjih je bilo na njih odkrito že na desetine cerkva, tudi v najbolj odmaknjenih krajih. O splošni razširjenosti krščanstva tedaj torej ne more biti dvoma. A to še ni vse, ohranil se nam je tudi nadvse zgovoren pisani vir, ki govori o življenju v Obrežnem Noriku (ki je takrat obsegal tudi dele poznejše Karantanije) v drugi polovici 5. st. – Evgipijev življenjepis svetega Severina (Bratož R., Evgipij. Življenje svetega Severina, Ljubljana 1982). Razumljivo je, da si ga Šavli ni upal niti omeniti, čeprav mu je gotovo znan, saj je sv. Severin za Avstrijce skoraj zavetnik države. Vir zelo nazorno opisuje, kako je organizacijo življenja, po propadu državne oblasti, v celoti prevzela cerkev, in to v tolikšni meri, da za časa Severina lahko govorimo skoraj o nekakšni cerkveni državi v Obrežnem Noriku. In vse ljudstvo se je zateklo k njej, saj mu je bila zaščita v nevarnih časih. Iz Severinovih stikov z Notranjim Norikom je razvidna podobna vloga cerkve tudi tam. O poganstvu podeželjskega prebivalstva torej ni govora! In še nekaj: Evgipij poroča o množični selitvi Noričanov v Italijo po Severinovi smrti, čeprav jih je seveda del ostal, kot pričajo arheološke izkopanine. In zakaj so čez stoletje opustela selišča preostalih? Po Šavlijevi logiki bi morali požigati prebivalci sami, saj bi drugače morali priznati, da je prišlo do popolne spremembe poselitve zaradi prihoda novega ljudstva. In če so bili staroselci, kot smo videli, dodobra pokristjanjeni, od kod naenkrat poganski Slovani?

Krščanstvo staroselcev nevede ugotovi celo Šavli. Tudi on prizna, da je pav iz grobišča na Pristavi pri Bledu krščanski simbol (str.111). Če bi bral novejšo arheološko literaturo, bi videl, da ne pripada 7. st. in starim Slovanom, marveč 6. st. in staroselcem. Prav grobišče na Pristavi je dalo najbolj jasen dokaz o zamenjavi prebivalstva. Sestavljeno je iz treh grobišč: prazgodovinskega z žganimi grobovi, okostnega staroslovanskega iz 7.–10.st., ki leži poleg staroselskega s povsem drugačno notranjo ureditvijo. Res so arheologi sprva domnevali, da je tudi staroselsko grobišče le del staroslovanskega, a prvi dokaz, da ni tako, je dala že antropološka analiza (Škerlj B., Srednjeveška okostja z Bleda, izkopana leta 1949,

Razprave 1. razr. SAZU 3, Ljubljana 1953, 311 ss.), ki je nedvoumno pokazala, da gre za dva različna populacijska sestoj. Pozneje se je našlo tudi dovolj arheoloških dokazov za to. Zakaj Šavli ne omenja antropoloških analiz?

Ne verjamem, da sem s temi nekaj odstavki prepričal nejeverneže, a če so vsaj za hipec pomislili na kako drugo možnost, sem storil že veliko.

Naj se spet povrnem k navodilom uvodničarja (str.21), ki pravi; "Na morebiten očitek, da gre pri prizadevanju za odkrivanje pravilnejše podobe slovenske zgodovine predvsem za rodoljubno naprežanje, in s tem ne za strokovno oz. znanstveno razlago, še posebej opozarjamo." Razumem, če si nekateri Slovenci, ki so dolga desetletja trpeli potujčevanje, krepijo zgodovinsko samozavest z oživiljanjem avtohtonističnih teorij (ki so stare toliko kot zgodovinopisje in se stalno pojavljajo tudi pri drugih slovanskih in neslovanskih narodih), a s Tomažičem se strinjam, da ta razlaga pri Šavliju ne drži. Saj je odrasel, se šolal in zaposlil v Sloveniji po zadnji vojni, nato pa odšel v zamejstvo. Čemu njegov uvod, s katerim skuša najprej idejno diskvalificirati morebitne sogovornike? To je metoda političnega obračuna in ne znanstvene razprave. Čemu krčevito dokazovanje, da Slovenci nimamo ničesar skupnega z Južnimi Slovani in nekaj prastrah pred jugoslovanstvom? Ali res le zaradi lažjega dokazovanja avtohtonosti? Zakaj so potrebne oznake: "ideološki tabu" (str.25 in še na številnih mestih) "zastraševalni namen" (str.25), "svobodna delovna skupina" (str.108)? Čemu naj služi stavek: "Slovanski narodi pripadajo danes pač političnemu bloku vzhodne Evrope..." (str.26)? Znanstveni besednjak to gotovo ni. Še najraje si samo prizadeva za nagrado 30.000 šilingov, ki jo je pater Ivan Tomažič razpisal za tistega, ki neizpodbitno dokaže ali avtohtonost ali naselitev slovenskih prednikov.

Šavlijeva "znanstvena" metoda seveda ustreza željeni vsebini. Z njo je mogoče dokazati karkoli, tudi najbolj nesmiselne stvari. Samo kot tak primer si pogledjmo, kako bi lahko kdo, ki bi jo sprejel, razmišljal ob obravnavani knjigi:

"Prebral sem delo Jožka Šavlija, Veneti – naši davni predniki? in obšlo me je spoznanje, tako čudovito, da

nimam poguma, da bi ga zadržal zase. Resnično, prav Šavlijevo pisanje me je pripeljalo na pot razodetja. Njegova sladka pripoved je zmila z oči mojega duha vse ideološko blato proletarskega internacionalizma in jugoslovanstva, ki ga je zmetal nanje državni aparat oblasti skozi šolske učbenike in so ga še dodatno utrdili moji bojzljivi, karieristični in stremuški profesorji arheologije in zgodovine na univerzi. Kako željno sem pil iz studenca Šavlijevih odkritij, da so se Slovani borili že z Ramzesom III, opustošili Kreto in Mikene, porušili Trojo. To dokazujeta tudi krajevni imeni Suez (Zvez) v Egiptu in Tabor v Palestini (Šavli, str.66). In tedaj sem, osvobojen ideoloških spon, začel spoznavati. Mar ni brazilski Rio slovenskega izvora, saj imamo tudi v Ljubljani gostilno Rio? In afriška puščava Kalahari ima gotovo ime po slovenski besedi 'kal' (kotanja vode) in onomatopejskem vzkliku 'harr', ki ga izdahne umirajoči od žeje. Ta razlaga se povsem ujema s tamkajšnjo pokrajino. In avstralsko mesto Melbourne, ki je le popačen zapis 'velb-urno' torej kraj, kjer hitijo delati oboke. In azijski Saigon je v resnici 'Zajgon' – kraj, kjer se gonijo zajci. Skratka, prvotna slovenska imena je mogoče najti po vsem svetu in noben pisani vir ne govori, da bi se tja naselili Slovenci. Torej so bili tam že od nekdaj. – Ker me je Šavlijeva pripoved pripeljala do Palestine, sem jo uzrl na zemljevidu in tedaj se je odprlo. Betlehem vendar pomeni 'bet leham' in torej govori o prvotnem načinu poljedelstva, Haifa je 'harfa' – že bizantinski pisani viri iz 6. st. govorijo o Slovanih, ki so vešči igranja na brenkala. Vsi Vadiji so Vadiče – prostori mimo katerih teče voda. To ime je še posebej važno, saj kaže slovenske narečne posebnosti; spremembo -o v -a. In še in še. Iz povedanega lahko vsak, ki ni ideološko obremenjen, naredi en sam sklep: Židi so bili Slovenci. Saj že beseda Žid pomeni pravzaprav zid. Razlago za smisel takega pojmovanja nam daje arheologija, ki je v tamkajšnjih krajih odkrila najstarejše mesto na svetu – Jeriho. Spoznali smo torej, da so bili Židi Slovenci in nihče še ni oporekal temu, da je bil Jezus Kristus Žid, torej Slovenec. Ker pa je bil sin troedinega Boga, iz tega sledi, da je bil Bog Slovenec in kot tak je govoril slovensko. In Beseda, ki je meso postala, je bila slovenska in Adam in Eva in... Tako pridemo do zidave babilonskega stolpa, ko so se Slovenci že toliko prevzeli, da jim je Bog zmešal jezike. Z vsem tem smo si razjasnili, zakaj danes sloven-

sko govori le še dva milijona ljudi, vse ostale milijarde pa ne (a nič zato, saj vemo, da so v bistvu tudi oni Slovenci). – In sedaj se vprašam, zakaj ni že Šavli v svojem delu povedal prave, končne resnice o Slovencih. So ga zastrašili, mu prepovedali, ali pa je podlegel želji po osebni karieri (je šolski predavatelj!)"

Andrej Pleterski